

1 Pierādīšanas pienākums

1.1 Kādi ir pierādīšanas pienākuma noteikumi?

Pienākums pierādīt konkrētu prasījumu parasti ir personai, kura izsaka apgalvojumu vai iesniedz prasījumu. Piemēram, lietā par nolaidību pierādīšanas pienākums ir prasītājam, savukārt atbildētājam ir līdznolaidības pierādīšanas pienākums. Parasti pienākums pierādīt faktus, kas ir vajadzīgi prasības pamata noteikšanai, ir prasītājam, bet pienākums iesniegt pierādījumus, lai aizstāvētos lietā, ir atbildētājam, turklāt, ja atbildētājs iesniegs pretprasību, viņš uzņemsies pierādīšanas pienākumu attiecībā uz šādu prasību. Tomēr konkrēta likumā noteiktā prasība dažkārt nosaka, ka pierādīšanas pienākums ir atbildētājam. Piemēram, prasījumos par negodīgu atlaišanu pierādīšanas pienākums ir darba devējam, kas ir atbildētājs, proti, darba devējam jāpierāda, ka atlaišanai ir bijuši pamatoti iemesli. [Sk. 1977. gada Likumu par negodīgu atlaišanu, ar grozījumiem].

1.2 Vai pastāv noteikumi, kas atbrīvo noteiktus faktus no pierādīšanas pienākuma? Kādos gadījumos? Vai ir iespējams iesniegt pierādījumus, lai pierādītu, ka kāds juridisks pieņēmums, nav pareizs?

Nav nepieciešams pierādīt faktus, kas ir atzīti. Tiesneši var pajauties uz savām vispārējām zināšanām vai pieņemt tiesas zināšanai faktus, kas ir nepārprotami skaidri vai labi zināmi vai ir daļa no vispārzināmiem faktiem, un tāpēc pierādīt šādus faktus ir lieki. Likums paredz noteiktas prezumpcijas, ko var atspēkot ar pierādījumiem. Tās ir prezumpcijas saistībā ar bērnu paternitāti, laulību likumību, pieaugušo garīgajām spējām un nāves prezumpciju, ja persona nav redzēta vai par viņu nekas nav dzirdēts vairāk nekā septiņus gadus, lai gan ir veikti visi attiecīgie meklēšanas pasākumi. *Res ipsa loquitur* noteikumu piemēro, ja izvirza nolaidības prezumpciju apstākļos, kad ir pierādīts, ka nelaimes gadījuma brīdī tā cēlonis ir bijis atbildētāja vai viņam padoto personu vai pārstāvju kontrolē un ka parastās notikumu gaitas apstākļos nelaimes gadījums nebūtu noticis, ja kontrolējošās personas būtu ievērojušas pienācīgu piesardzību. Ja atsaucas uz *res ipsa loquitur* principu, tas pārnes jeb novirza pierādīšanas pienākumu uz atbildētāju, kuram tad ir jāpierāda, ka viņš nav bijis nolaidīgs. Tomēr pienākums pierādīt cēloņsakarību joprojām ir prasītājam. Jāņem vērā, ka *res ipsa loquitur* doktrīnu nav nepieciešams aizstāvēt vai izklāstīt prasījumā, lai prasītājs varētu uz to pajauties lietas izskatīšanas sēdē, ja faktiski liecina, ka doktrīna ir nepārprotami piemērojama.

1.3 Kādā apmērā tiesai ir jābūt pārliecinātai par kādu faktu, lai tā varētu pamatot savu spriedumu ar šo faktu?

Civillietā jautājums tiks izlemts par labu pusei, ja tā attiecīgajā jautājumā pārliecinās tiesu pēc iespējami izvērtēšanas. Tādējādi, ja puse nepārliecinās tiesu, ka tās versija par notikumiem ir ticamāka par pretējās puses versiju, tā lietā zaudēs. Tas ir elastīgs standarts, un konkrētos gadījumos tiesa parasti pieprasīs vairāk pierādījumu, piemēram, lietās, kurās izskata prasījumu par krāpšanu, ņemot vērā apgalvojuma nopietnību.

2 Pierādījumu iegūšana

2.1 Vai pierādījumi vienmēr jāiesniedz kādai no lietas pusēm, vai arī atsevišķos gadījumos tiesnesis var iegūt pierādījumus pēc savas iniciatīvas?

Civiltiesvedībā pierādījumus iegūst, pamatojoties uz dokumentu atklāšanu, informācijas izpaušanu un liecinieku liecībām.

Dokumentu atklāšana. Lietās, ko izskata Augstā tiesa, dokumentu atklāšana notiek, vienai no pusēm iesniedzot pretējai pusei rakstisku pieteikumu, prasot brīvprātīgi atklāt dokumentus. Tiesa izdos rīkojumu par atklāšanu tikai tad, ja pretējā puse nav brīvprātīgi atklājusi dokumentus, ir atteikusies to darīt vai ir ignorējusi atklāšanas prasību. [Sk. Augstāko tiesu noteikumus, rīk. 31, 12. not., ar grozījumiem]. Ikvienam atklāšanas pieprasījumam jābūt pamatotam un nepieciešamam attiecībā uz lietā izskatāmajiem faktiem. Ir arī iespējams prasīt dokumentu atklāšanu no personas, kas nav puse lietā.

Informācijas izpaušana. Prasība par personisku aizskārumu jebkurai pusei, bez vajadzības iesniegt pieteikumu tiesā, ir jāizpauž pretējai pusei jebkādi medicīniski ziņojumi, ko sagatavojuši eksperti, kuri tiks uzaicināti uz tiesu kā liecinieki. [Sk. Augstāko tiesu noteikumus, rīk. 39, 46. not., ar grozījumiem]. Abām pusēm ir arī jāapmainās ar sarakstiem, kuros norādīti visu to liecinieku vārdi, uzvārdi un adreses, kurus ir plānots uzaicināt, un prasītājam ir jāiesniedz pilns uzskaitījums, kurā norādītas visas īpašu zaudējumu vai personīgo izdevumu pozīcijas, kas saistītas ar kaitējumu vai aizskārumu, kurš ir prasījuma priekšmets.

Fakta liecinieki. Pusēm nav vajadzīga tiesas atļauja, lai sagādātu liecinieku pierādījumus savu prasību pamatošanai, izņemot tiesvedību, kas notiek Augstās tiesas Komerclietu palātā — tādā gadījumā pusei, kura vēlas atsaukties uz liecinieka pierādījumiem, ir jāiesniedz liecinieka parakstīts liecinieka paziņojums, kurā izklāstīti liecinieka pierādījumi, un jāuzaicina liecinieks sniegt mutiskus pierādījumus tiesā. Ja puse neiesniedz liecinieka paziņojumu lietā, ko iztiesā Augstās tiesas Komerclietu palātā, tad tā nevar izsaukt liecinieku bez tiesas atļaujas. Tiesai ir arī plašas pilnvaras kontrolēt pierādījumus, kas ir pieņemti, un tā var nepieņemt pierādījumus, kas citos gadījumos būtu pieņemami, vai ierobežot liecinieka nopratināšanu. Konkrētos apstākļos puse var arī iesniegt pieteikumu par tiesas rīkojuma izdošanu, lai liecinieks varētu liecināt ārpus tiesas ar zvērestu, ko pieņem tiesas iecelts eksperts pirms lietas izskatīšanas sēdes. Parasti tiesneša uzdevums ir noklausīties visus pušu sagādātos pierādījumus un neiesaistīties faktu noskaidrošanā. Parasti tiesnesim nav tiesību uzaicināt liecinieku bez pušu piekrišanas, lai gan viņš to var darīt civillietās, kad tiek izrādīta necieņa tiesai, vai konkrētu veidu tiesvedībā, kas attiecas uz bērnu aprūpi. Tiesnesim ir arī pilnvaras atsaukt liecinieku, ko iepriekš izsaukusi kāda no pusēm.

Liecinieki-eksperti. Parasti pusēm nav vajadzīga tiesas atļauja, lai sagādātu ekspertu pierādījumus savu lietu pamatošanai. Ja ir plānots sagādāt eksperta pierādījumus, pusēm pirms tiesas procesa būtu jāapmainās ar ekspertu ziņojumiem. Tiesvedībā, kas notiek Augstās tiesas Komerclietu palātā, tiesnesis pirmstiesas procedūras ietvaros var likt lieciniekiem-ekspertiem savstarpēji apspriesties, lai apzinātu jautājumus, par kuriem viņi plāno sniegt pierādījumus, vienotos par pierādījumiem, ko viņi plāno sniegt par minētajiem jautājumiem, un apsvērtu jebkuru jautājumu, ko tiesnesis var likt viņiem apsvērt. Tiesa var likt šādiem lieciniekiem-ekspertiem sagatavot memorandu, kurā izklāsta viņu sanāksmju un apspriežu rezultātu un kurš viņiem kopīgi jāiesniedz tiesas sekretāram un pusēm. Liecinieku-ekspertu apspriežu rezultāts nav pusēm saistošs. [Sk. Augstāko tiesu noteikumus, rīk. 63.A, 6. noteikuma 1. punkta ix) apakšpunkts].

Tiesa var pēc savas iniciatīvas iecelt ekspertu par novērtētāju, kurš palīdz tiesai saistībā ar iztiesājamo jautājumu. Tiesa var likt novērtētājam sagatavot ziņojumu, kura kopijas iesniedz pusēm, un piedalīties tiesas prāvā, lai sniegtu tiesai palīdzību vai konsultācijas.

2.2 Ja kādas puses lūgums pieņemt pierādījumu tiek apmierināts, kas noteik tālāk?

Dokumentu atklāšana. Tiesa izdos rīkojumu par dokumentu atklāšanu tikai tad, ja puse, kurai ir prasīts tos brīvprātīgi atklāt, to nav izdarījusi, ir atteikusies to darīt vai ir ignorējusi šādu prasību. Tāpēc, ja tiesa izdos rīkojumu par dokumentu atklāšanu, pusei, kura prasījusi šādu atklāšanu, parasti tiks uzdots segt izmaksas, kas saistītas ar pieteikuma sagatavošanu. Ja prasības pusei tiek uzdots atklāt konkrētus dokumentus, kas ir tās pārziņā vai rīcībā, tai ir jādara pieejamas pretējai pusei šādu dokumentu kopijas. Rīkojumu par dokumentu atklāšanu izpilda, sniedzot ar zvērestu apliecinātu rakstisku liecību, kurā

izklāstīti attiecīgie dokumenti, ko pievieno kā pielikumu. Ja rīkojums atklāt dokumentus netiek izpildīts, prasība var tikt noraidīta, vai arī aizstāvība var tikt izbeigta, lai nodrošinātu, ka tiesvedībā iesaistītās puses izpilda rīkojumus par dokumentu atklāšanu.

Fakta liecinieki. Pusēm nav vajadzīga tiesas atļauja, lai sagādātu liecinieku pierādījumus savu lietu pamatošanai. Apstākļos, kad tiesa izdos rīkojumu lieciniekam liecināt ārpus tiesas, dodot zvērestu, liecinieks izklāstīs pierādījumus mutiski tiesas ieceltam ekspertam. Nopratināšana tiks veikta tāpat kā tiesas prāva, nodrošinot visas iespējas nopratināt liecinieku un stenografējot sniegtos pierādījumus.

Liecinieki-eksperti. Parasti pusēm nav vajadzīga tiesas atļauja, lai sagādātu ekspertu pierādījumus savu lietu pamatošanai. Eksperti var sagatavot rakstiskus ziņojumus, kuros viņi izklāsta savus konstatējumus un sniedz objektīvu eksperta atzinumu. Ja tiek sagatavoti ekspertu ziņojumi, ar tiem būtu jāapmainās pirms tiesas prāvas. Ekspertam ir primārais pienākums pret tiesu, nevis pret kādu no tiesvedībā iesaistītajām pusēm, lai gan ekspertam maksās tā puse, kura viņu norīkojusi.

2.3 Kādos gadījumos tiesa var noraidīt puses lūgumu pieņemt pierādījumu?

Tiesa var noraidīt puses pieteikumu par konkrētu pierādījumu iegūšanu vai sagādāšanu, ja tiesa uzskata, ka attiecīgie pierādījumi ir nebūtiski, nevajadzīgi vai nepieņemami. Saskaņā ar "vislabāko pierādījumu noteikumu" ir jāsaprāt vislabākie un vistiešākie fakti pierādījumi, vai, ja vislabākie pierādījumi nav pieejami, ir jāsniedz paskaidrojums par to neesību. Piemēram, vislabākie pierādījumi par konkrētas vēstules saturu ir vēstules uzrādīšana, nevis mutisks tās satura atstāsts. Visi pierādījumi, kas ir būtiski attiecībā uz kādu no izskatāmajiem faktiem, parasti ir pieņemami. Tomēr konkrēti pierādījumi nav pieņemami, piemēram, privileģēta saziņa (kā piemēru var minēt pierādījumus par konfidenciālu saziņu starp klientu un advokātu). Tāpēc par pierādījumu pieņemamību tiesnesis lems katrā gadījumā atsevišķi.

2.4 Kādi ir dažādie pierādījumu veidi?

Faktus var pierādīt ar pierādījumiem, prezumpcijām un secinājumiem, kas izriet no pierādījumiem, kā arī tiesai pieņemot zināšanai konkrētus zināmus faktus. Pierādījumi, uz kuriem var atsaukties civiltiesvedībā, ir liecinieku liecības, dokumenti un reāli pierādījumi. Dokumenti var būt dokumenti papīra formā, datorieraksti, fotoattēli un video un skaņas ieraksti.

2.5 Kādas ir metodes, lai iegūtu pierādījumus no lieciniekiem, un vai tās atšķiras no metodēm, kādas izmanto, lai iegūtu pierādījumus no lieciniekiem, kas ir eksperti? Kādi ir noteikumi attiecībā uz rakstveida pierādījumu un eksperta atzinuma/viedokļa iesniegšanu?

Principā fakta liecinieki pierādījumus sniedz mutiski tiesas prāvā, kurā viņiem prasa apliecināt, ka viņu sniegtās liecības ir patiesas un precīzas. Liecinieki-eksperti savus pierādījumus sniedz rakstiskos ziņojumos, ja vien tiesa nenosaka citādi. Eksperta ziņojumā jābūt izklāstītiem secinājumiem, faktiem un pieņēmumiem, ar kuriem tas pamatots, un eksperta norādījumu būtībai. Tiesa izlems, vai ekspertam ir nepieciešams arī piedalīties tiesas prāvā, lai sniegtu mutiskus pierādījumus.

2.6 Vai kādas noteiktas pierādīšanas metodes ir nozīmīgākas par citām?

Tiesai ir plaša rīcības brīvība attiecībā uz to, cik lielu ticamību būtu jāpiešķir kādam no pierādījumiem. Piemēram, pierādījumiem, kas izriet no citas personas teiktā un kas var būt pieņemami civiltiesvedībā, bieži būs mazāka ticamība nekā tiešām liecībām, jo īpaši ja ir bijis iespējams izsaukt pašu apgalvojuma izteicēju pierādījumu sniegšanai.

Konkrēti dokumenti un ieraksti tiek atzīti par autentiskiem. Piemēram, uzņēmumu un valsts iestāžu ierakstus atzīst par autentiskiem, ja tos kā autentiskus apliecinājusi uzņēmuma vai valsts iestādes amatpersona, un dažādu veidu oficiālus dokumentus (piemēram, tiesību aktus, nolikumus, rīkojumus, līgumus un tiesas reģistru ierakstus) var apliecināt ar drukātām vai apliecinātām kopijām bez papildu pierādījumiem.

2.7 Vai noteiktu faktu pierādīšanai ir obligāti jāizmanto noteikta veida pierādīšanas metodes?

Konkrēti darījumi ir jānoslēdz rakstiski, un tāpēc, lai tos pierādītu, ir vajadzīgi dokumentēti pierādījumi. Kā piemēru var minēt zemes pārdošanas līgumus.

2.8 Vai lieciniekam saskaņā ar likumu ir pienākums sniegt liecību?

Parasti, ja liecinieks ir kompetents, viņam var likt ierasties tiesā un sniegt pierādījumus. Puse, kura vēlas nodrošināt liecinieka klātbūtni tiesas sēdē, sagatavo uzaicinājumu liecināt, kurā prasa, lai liecinieks ierodas tiesā sniegt pierādījumus. Kad tiesa pavēsti ir izdevusi un pienācīgi nogādājusi lieciniekam, pavēste uzliek lieciniekam pienākumu piedalīties tiesas sēdē. Ja persona ignorē uzaicinājumu liecināt, to atzīst par vainīgu necieņas izrādīšanā tiesai.

2.9 Kādos gadījumos liecinieks var atteikties sniegt liecību?

Vispārējais noteikums, ka kompetentiem lieciniekiem var likt liecināt, neattiecas uz ārvalstniekiem un viņu mājsaimniecības locekļiem, ārvalstu diplomātiskajiem pārstāvjiem un konsulārām amatpersonām, konkrētu starptautisku organizāciju pārstāvjiem, tiesnešiem un zvērinātajiem saistībā ar viņu darbību šādā statusā. Pušu laulātajiem un radniekiem var likt sniegt pierādījumus civiltiesvedībā. Lieciniekiem ir pienākums atbildēt uz jautājumiem, izņemot apstākļos, kad viņi zaudētu privileģiju neliecināt pret sevi. Citiem vārdiem sakot, lieciniekiem ir pienākums atbildēt uz jautājumiem, ja vien viņi nevar pierādīt, ka pastāv pamatotas bažas, ka atbildot viņi apsūdzēs paši sevi.

Tomēr personas, kurām parasti var prasīt būt par liecinieku un sniegt pierādījumus, ir tiesīgas atsaukt no pārbaudes konkrētus dokumentus un atteikties atbildēt uz konkrētiem jautājumiem, pamatojoties uz privileģiju. Galvenie privileģiju veidi ir praktizējoša jurista privileģija, saziņa izlīguma panākšanas nolūkos un, kā minēts iepriekš, privileģija neliecināt pret sevi.

Ja pierādījumu sniegšana būtu pretrunā sabiedrības interesēm, tos var arī atsaukt, pamatojoties uz sabiedrības interešu neaizskaramību. Pierādījumi, uz kuriem var attiecināt neaizskaramību, ir pierādījumi saistībā ar valsts drošību, diplomātiskajām attiecībām, centrālās valdības darbībām, bērnu labklājību, noziegumu izmeklēšanu un informatoru aizsardzību. Turklāt žurnālistiem nav jāizpauž savi informācijas avoti, izņemot, ja to izpaušana ir vajadzīga tiesas vai valsts drošības interesēs vai nekārtību vai nozieguma novēršanai.

2.10 Vai pret personu, kura atsakās liecināt, var piemērot sankcijas vai likt sniegt liecību piespiedu kārtā?

Lieciniekam, kurš atsakās liecināt, lai gan viņam ir izsniegts uzaicinājums liecināt, var piespriest ieslodzījumu par necieņas izrādīšanu tiesai uz laikposmu, līdz viņš šādu necieņas izrādīšanu vērš par labu, vai arī viņam var likt samaksāt naudas sodu. Uzaicinājuma liecināt ignorēšana būtībā ir tiesas rīkojuma neizpilde, un tādējādi jebkurš atteikums liecināt var būt necieņas izrādīšana tiesai.

2.11 Vai ir personas, no kurām nedrīkst iegūt liecības?

Pleaugušie nav kompetenti sniegt pierādījumus civiltiesvedībā, ja viņi nespēj saprast zvērestu vai nespēj sniegt racionālu liecību. Bērns kā liecinieks nav kompetents sniegt liecību, ja viņš nesaprot pienākumu teikt taisnību vai ja viņam nav pietiekamas izpratnes, lai pamatotu savus pierādījumus, kas tiek uzklauti — šis jautājums ir jāizlemj konkrētās lietas tiesnesim.

2.12 Kāda ir tiesneša un pušu loma, uzklautot liecinieku? Kādos apstākļos liecinieku var uzklaut videokonferencē vai ar citu tehnisku līdzekļu palīdzību?

Liecinieki vispirms izklāsta savu liecību pusei, kura viņu uzaicinājusi, un tad viņus nopratina pretējās puses advokāts. Kad liecinieku nopratina pretējās puses advokāts, viņam var tikt uzdoti uzvedinoši jautājumi. Dažreiz pēc tam, kad liecinieku nopratinājis pretējās puses advokāts, viņu atkārtoti nopratina puse, kura viņu uzaicinājusi. Arī tiesnesis var uzdot lieciniekam jautājumus, piemēram, lai precizētu konkrētus jautājumus.

Ir paredzēts, ka konkrētos gadījumos liecinieki var sniegt pierādījumus ar televīzijas tiešsaistes starpniecību. Tiesvedībā, kas skar bērna labklājību vai personu ar garīga rakstura traucējumiem, tiesa var uzklaut bērna sniegtos pierādījumus ar televīzijas tiešsaistes starpniecību, un jautājumus bērnam var uzdot, piesaistot starpnieku. Pierādījumus var saņemt ar televīzijas tiešsaistes starpniecību arī tad, ja attiecīgais liecinieks dzīvo ārpus Trījas jurisdikcijas.

3 Pierādījuma izvērtēšana

3.1 Ja puse liecību ieguvusi nelikumīgi, vai tiesai ir kādi ierobežojumi sprieduma pieņemšanā?

Nelikumīgi iegūti pierādījumi ne vienmēr būs nepieņemami. Tie ir pieņemami, ja tie ir būtiski, bet lietas tiesnesim, kurš izspriež lietu, ir rīcības brīvība tos nepieņemt. Ja lietas tiesnesis uzskata, ka sabiedrības interešu labad attiecīgie pierādījumi nav pieņemami, tad pierādījumus nepieņems, pat ja tie būs būtiski attiecībā uz konkrētajiem faktiem.

3.2 Ja esmu viena no lietas pusēm, vai mans paziņojums tiks uzskatīts par liecību?

Liecības, ko sniedz tiesvedībā iesaistītās puses kā liecinieki, ir pieņemamas kā pierādījumi tādā pat mērā kā liecības, ko sniedz personas, kuras nav tiesvedībā iesaistītās puses.

Saistītās saites

<https://www.courts.ie>

Lapa atjaunināta: 08/04/2022

Šīs lapas versiju savā valodā uztur attiecīgais Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkla kontaktpunkts. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviesušas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Ne Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkls, ne Eiropas Komisija neuzņemas nekādu atbildību par šajā dokumentā ietverto vai minēto informāciju vai datiem. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.